

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-52>

**FINANCIAL AND LEGAL ISSUES REGARDING COMPENSATION
FOR DAMAGES TO THE STATE AFFECTED BY THE WAR**

**ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ КОМПЕНСАЦІЇ ЗБИТКІВ
ДЕРЖАВИ, ПОСТРАЖДАЛИЙ ВІД ВІЙНИ**

Osnihovska Y. V.

*3rd year student, Faculty of Finance
and Accounting,
State University of Trade and
Economics
Kyiv, Ukraine*

Осніговська Є. В.

*студентка 3 курсу факультету
фінансів та обліку,
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна
Науковий керівник: **Сударенко О. В.**
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного
права,
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна*

Збройна агресія Російської Федерації проти України стала безпрецедентним викликом для світової фінансово-правової системи. Традиційні міжнародні механізми виявилися недостатніми для відшкодування збитків, що за останніми міжнародними оцінками перевищують 520 млрд доларів США, а станом на 2026 рік можуть наблизитися до 600 млрд доларів США. Проблема охоплює не лише руйнування інфраструктури, а й глибоку деформацію макроекономічних показників, втрату капіталу та масове порушення прав власності [7, с. 33–34]. Формування стратегії компенсації потребує інтеграції судових рішень, міжнародних конвенцій та інноваційних інструментів, зокрема використання доходів від заморожених активів агресора [1, с. 505].

Фундаментальною основою для будь-якої вимоги щодо репарацій є концепція міжнародно-правової відповідальності держави за вчинення міжнародно-протиправного діяння. Агресивна війна є порушенням імперативних норм *jus cogens* [1, с. 506], що накладає на винну сторону обов'язок повного відшкодування шкоди. Однією з найбільш значущих правових еволюцій останніх років став відхід від концепції абсолютного судового імунітету держави на користь обмеженого імунітету. Постанова Верховного Суду від 14 квітня 2022 року у справі

№ 308/9708/19 закріпила, що збройна агресія є грубим порушенням суверенітету, що унеможливило використання імунітету як щита від відповідальності за деліктні дії [6, с. 421]. Це дозволило національним судам застосовувати «деліктний виняток» та відкрило шлях для тисяч позовів про відшкодування шкоди безпосередньо до РФ [3, с. 21].

Україна впровадила мультикомпонентну модель відшкодування, що поєднує судові та адміністративні механізми. Для фізичних осіб пріоритетним є цивільний позов [6, с. 419], як швидша альтернатива очікуванню персональних вироків. Для бізнесу ключовим інструментом є господарський процес, у межах якого юридичні особи стягують компенсацію за знищені активи, склади та потужності [3, с. 23]. Паралельно держава впровадила адміністративний механізм за Законом № 2923-IX від 23.02.2023 [6, с. 421], створивши Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій. Ця процедура забезпечує фіксацію збитків для майбутнього перекладення фінансового тягаря на Росію через міжнародні репарації [2, с. 14].

Ефективність такої політики прямо залежить від точності оцінки втрат, базою для якої стала Постанова Кабінету Міністрів від 20 березня 2026 року № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [5]. Згідно з діючими методиками, оцінці підлягають реальні збитки, упущена вигода та потреби у модернізації активів за принципом «Build Back Better» [7, с. 38]. З огляду на недостатню кількість професійних оцінювачів, обґрунтованою є пропозиція щодо запровадження масового «бухгалтерського підходу». Використання стандартів МСБО/МСФЗ та внутрішньої звітності дозволяє швидше формувати доказову базу для мільйонів об'єктів, використовуючи вже наявні цифрові дані підприємств [7, с. 33–35].

Оскільки національних ресурсів недостатньо, основна ставка робиться на міжнародний механізм, архітектура якого активно розбудовується протягом 2023–2026 років. Створений у Гаазі Міжнародний реєстр збитків (RD4U) став першим кроком до реального стягнення коштів, слугуючи цифровим архівом доказів. 16 грудня 2025 року було підписано Конвенцію про створення Міжнародної претензійної комісії, яка після завершення ратифікації державами-учасниками розглядатиме вимоги про відшкодування збитків, зокрема фізичних осіб, бізнесу та екологічної шкоди, завданої екосистемі України [2, с. 29; 4, с. 17–18; 4, с. 66].

Основним інструментом стала ініціатива G7 ERA, яка передбачає 50 млрд доларів США допомоги за рахунок прибутків від активів РФ у Euroclear [1, с. 511]. Юридично це дозволяє не зачіпати імунітет самих активів. Проте питання повної конфіскації 300 млрд доларів

США резервів досі обговорюється як форма колективної самооборони у відповідь на порушення норм *jus cogens* [1, с. 513].

Таким чином, фінансово-правовий механізм компенсації збитків Україні станом на 2026 рік перетворився на складну, багаторівневу систему, що поєднує національний суверенітет із міжнародною легітимністю. Заснування Міжнародного реєстру збитків та Міжнародної претензійної комісії в Гаазі є історичним прецедентом, який не лише забезпечить економічне відновлення, а й закладе нові стандарти невідворотності відповідальності за акти агресії у глобальному масштабі. Подальший розвиток системи вимагає завершення ратифікації міжнародних конвенцій та переходу до рішучих кроків у питанні відчуження суверенних резервів РФ на користь жертв агресії. Зрештою, повна реалізація справедливості вимагає не лише грошових виплат, а й відновлення гідності потерпілих, реституції майна та гарантії неповторення подібних злочинів у майбутньому.

Література:

1. Давидюк В. Проблематика застосування норм міжнародного права під час конфіскації російських закордонних активів, в контексті відшкодування Україні завданих війною збитків. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 5(33). С. 504–518. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5\(33\)-504-518](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5(33)-504-518) (дата звернення: 13.03.2026).
2. Кошман А. Огляд національних та міжнародних механізмів захисту права власності, порушеного через агресію Російської Федерації. *National Short-term Expert*, 2022. 29 с. URL: <https://pravojustice.eu/storage/app/media/Report%20PJ%20Template.pdf>.
3. Міщук І. В., Киричук Б. С. Реалізація внутрішніх репараційних ініціатив за участю національних судів України у випадках відшкодування збитків, завданих під час російсько-української війни. *Kherson State University Herald Series Legal Sciences*. 2024. № 1. С. 19–24. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2024-1-4> (дата звернення: 13.03.2026).
4. Моффетт Л. Варіанти відшкодування збитків, завданих під час війни в Україні : аналіт. записка. *Reparations, Responsibility & Victimhood in Transitional Societies*, 2022. 68 с. URL: https://reparations.qub.ac.uk/assets/uploads/QUB_ReparationUkraine_WEB-1.pdf (дата звернення: 14.03.2026).
5. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326 : станом на 7 лют. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-p#Text> (дата звернення: 14.03.2026).

6. Tutova Y. V. Liability measures in the context of compensation for damage caused by armed aggression. *Analytical and Comparative Jurisprudence*. 2025. Т. 1, № 6. С. 418–422. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.1.64> (дата звернення: 13.03.2026).

7. Zhuk V., Zhuk N., Shenderivska Y. International Experience of Post-War Compensation Policy. *Oblik i finansi*. 2024. № 2(104). С. 33–45. URL: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-2\(104\)-33-45](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-2(104)-33-45) (дата звернення: 14.03.2026).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-53>

**SANCTIONS, INTERNATIONAL RESPONSIBILITY
AND THE TRANSFORMATION OF THE WORLD ORDER:
POLITICAL, ECONOMIC AND LEGAL DIMENSIONS**

**САНКЦІЇ, МІЖНАРОДНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
І ТРАНСФОРМАЦІЯ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ:
ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ ВИМІРИ**

Palinchak M. M.

*Doctor of Political Science, Professor,
Dean of the Faculty of International
Economic Relations,
Uzhhorod National University
Uzhhorod, Ukraine*

Палінчак М. М.

*доктор політичних наук, професор,
декан факультету міжнародних
економічних відносин,
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»
м. Ужгород, Україна*

Kindyak A. O.

*Postgraduate Student of International
Economic Relations Department,
Uzhhorod National University
Uzhhorod, Ukraine*

Кіндяк А. О.

*аспірант кафедри міжнародних
економічних відносин,
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»
м. Ужгород, Україна*

У XXI столітті санкції стали одним із головних інструментів дипломатії примусу та дедалі важливішим механізмом реагування на міжнародно-протиправні діяння. Їхнє сучасне значення пояснюється не лише частістю збройних конфліктів, агресії, тероризму та серйозних порушень прав людини, а й поступовою перебудовою самого світового порядку. Рада Безпеки ООН розглядає санкції як невійськовий